

Heilige verontwaardiging of selectieve?

door Marien Grashoff

september 2017

Geen onderwerp leent zich dankbaarder voor onenigheid dan de toestand in Israël en de Palestijnse gebieden. Ooit was schijnbaar iedereen fan van Israël, het land van David dat zich zo dapper verweerde tegen de Goliath van de omringende Arabische landen. De kibboetsen en de socialistische Arbeiderspartij werden op een utopisch voetstuk geheven. 'Progressieve christenen' zagen de bijbelse kernwoorden van vrede en gerechtigheid bijna letterlijk opbloeien in de woestijn van Judea en 'conservatieve christenen' zagen bijbelse profetieën werkelijk in vervulling gaan.

Vandaag zijn er weinig echte Israël-fans over, waarschijnlijk nog het meest onder die 'conservatieve christenen'. Voor wie netjes links wil zijn is bijval voor de staat Israël zoets als vloeken in de kerk. De Zesdaagse oorlog in 1967 werd, achteraf gezien, het keerpunt. In eerste instantie had Israël nog ieders sympathie, want het land mocht zich toch verdedigen? Inmiddels weten we: het was geen verdedigingsoorlog maar een aanval en de toen veroverde gebieden zijn, behalve de Sinaï, nog altijd bezet gebied. De Israëlische inval in Libanon in 1982 en de moordpartijen in Palestijnse kampen werd het dieptepunt. Het ooit breed gedragen verhaal waarin Israël een natuurlijk bestaansrecht heeft en een lichtend voorbeeld is voor de omringende volken, ligt in stukken.

Een omgekeerd verhaal

Dat verhaal is inmiddels vervangen door het tegendeel. Israël geldt nu als een 'koloniaal roofproject' en Joden worden daar wereldwijd op aangekeken. Alsof Nederlandse Joden stemrecht zouden hebben in het Midden-Oosten. Israël wordt beticht van 'apartheid' en steeds vaker duiken aloude complottheorieën op waarin 'de Joden' het boze genius zijn. Dat zou ons moeten alarmeren.

Maar ook in Israël zelf is de situatie drastisch veranderd: politiek heeft (extreem-)rechts, religieus of seculier, tegenwoordig de macht en van kibboetsen of socialistische idealen is erg weinig over. Het land is sterk verdeeld en de wederzijdse vijandsbeelden die daarbij opkomen laten geen enkele ruimte voor nuance.

De werkelijkheid is natuurlijk, zoals Amos Oz dat een paar jaar geleden helder opschreef, dat zowel Joden als Palestijnen allebei dader en slachtoffer zijn, maar dat voor zichzelf en elkaar niet willen toegeven. Zo houden ze elkaar in een wurgende houdgreep. En alle machthebbers – Netanyahu, Abbas, Hamas, maar ook staten als Qatar – hebben er vooral belang bij die situatie in stand te houden.

Zo zijn Palestijnen op de West Bank net zo goed slachtoffer van het Israëlische leger of naburige Joodse kolonisten als van hun eigen veiligheidstroepen en worden ze in de vluchtelingenkampen evengoed door Arabische staten gemanipuleerd. In de Gazastrook is het leven bijna onmogelijk door de Israëlische en Egyptische blokkades, maar niet minder door het schrikbewind van Hamas. Joodse boeren in de Negev leven in vrijheid, maar ook onder voortdurende dreiging van raketten of aanslagen. Tel Aviv is een bruisende uitgaansstad en een centrum van de ICT-industrie, maar de

stad moet voortdurend beschermd worden door een antiraketschild en veiligheidstroepen. En het leven in Jeruzalem is voor alle inwoners ongelooflijk gecompliceerd en levensgevaarlijk.

Wie heeft de schuld?

De schuldvraag is een kluwen van oorzaken die wij niet vanuit onze comfortabele Nederlandse stoelen moeten willen ontwarren. Een land waarin het dragen van een hoofddoek of het hebben van een baard al een religieus statement is, gaat ons Nederlandse begrip te boven. Een land waarin Palestijnen en Joden elkaar nergens ontmoeten behalve bij confrontaties en waarin jonge mensen zonder uitzondering drie jaar militaire dienstplicht krijgen – dat is een land dat wij ons niet kunnen voorstellen.

Tamarah Benima, rabbijn van de Progressieve Joodse Gemeente Noord Nederland in Zuidlaren, heeft al vaker gevraagd of de kerk over Israël en de Palestijnen alstublieft een aantal jaren wil zwijgen. Ik geef haar gelijk. Laten we eerst maar eens dichterbij huis kijken, bv. hoe wij zelf nog steeds omgaan met de Molukse zaak of Turkse burens.

Want ik maak ernstig bezwaar tegen al dat stellingnemen, hetzij vóór de staat Israël, hetzij vóór de Palestijnen. Wat kunnen wij daar werkelijk van begrijpen zonder ons voor het karretje van deze of gene partij te laten spannen?

De verontwaardiging over Israël is nogal selectief. Geen land ter wereld heeft zoveel VN-resoluties te verduren gehad, terwijl de stichting van de staat in 1948 notabene op zo'n VN-resolutie was gebaseerd, een resolutie die toen door alle Arabische landen werd afgewezen. In Syrië zijn inmiddels een half miljoen mensen vermoord, christenen maar vooral moslims, gewoon door medemoslims, maar zijn wij daarover net zo verontwaardigd?

De bijval voor Palestijnse bevrijdingstheologen is al even selectief als het enthousiasme waarmee vroeger het kibboets-ideaal omarmd werd. Onkritisch wordt nu een verhaal over het jubeljaar (zie Leviticus 25) overgenomen om Israël te veroordelen. Terwijl iedere dominee toch zou kunnen weten dat dit gebod hoogstwaarschijnlijk nooit in praktijk gebracht is en door de rabbijnen al heel lang wordt uitgelegd als een messiaanse belofte.

Maar mijn grootste bezwaar tegen de selectieve verontwaardiging – over Israël, maar ook over Turkije, Rusland of Amerika – is dat we daarbij de wereld zo heerlijk overzichtelijk in tweeën delen. De goeden tegenover de kwaden. En iedereen hoort òf bij de ene òf bij de andere groep. Dat heeft iets apokalyptisch in zich en misschien past dat wel bij de turbulentie van de huidige tijd. Maar Jezus vertelt de gelijkenis van het graan en het onkruid (Matteüs 13,24-30), en dat wij niet moeten proberen dat uit elkaar te trekken omdat dat pas bij de oogst kan. Goed en kwaad zijn, sinds Adam en Eva van de boom aten, vermengd en onze taak is het om het goede te cultiveren, te bewaken en te laten bloeien, temidden van het kwaad dat er gewoon is. Heilige verontwaardiging kan ons daarbij helpen, maar selectieve zeker niet.

ds. Marien Grashoff is predikant in Wildervank en lid van de Provinciale Werkgroep Kerk & Israël Noord